

SVERIGE- DEMOKRATERNA OCH MEDIERNA

VALET 2010 OCH DEN MEDIALA
MÅLKONFLIKTEN

Stig-Björn Ljunggren
Jonas Nordstrand

2010-11-22

TIMBRO [MEDIIEINSTITUT]

Målkonflikt: "Hur man än gör blir det fel, men av olika skäl"

Stig-Björn Ljunggren är fil dr i statsvetenskap, fri skribent och socialdemokratisk debattör.
Han arbetar bland annat som deltidskonsult på PR-företaget Grayling i Stockholm.

Jonas Nordstrand är jurist och har under arbetet med denna uppsats varit researcher hos
Stig-Björn Ljunggren

© Författarna och Timbro 2010

ISBN 978-91-7566-789-8

www.timbro.se

info@timbro.se

www.timbro.se/innehall/?isbn=9175667898&flik=4

INNEHÅLL

INLEDNING	5
FRÅGESTÄLLNING OCH TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	8
METOD OCH MATERIAL	10
UPPLÄGG	11
UNDERSÖKNING	12
"ATT TA DEBATTEN"	15
DEN DANSKA SJUKAN	21
ÖVERKURS	24
SAMMANFATTNING	31
REFERENSER	32

INLEDNING

Diskussionen om Sverigedemokraterna och medierna kan inledas med några ögonblicksbilder:

När Aftonbladet 2009, ett år före valet, lät Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson publicera en debattartikel om att "Muslimerna är vårt största utländska hot", blev det en intensiv debatt om det lämpliga i att låta det främlingsfientliga¹ partiet få tillgång till den mediala scenen med sitt islamofobiska budskap.

Det Åkesson hävdade var att invandrade muslimer ställer Sverige inför sitt största utländska hot sedan andra världskriget; att muslimska företrädare framför krav på införande av sharialagstiftning; att Sverige har flest våldtäkter i Europa och att muslimska män är kraftigt överrepresenterade bland förövarna; och slutligen att dagens mångkulturella maktelit är totalt blind för farorna med islam och islamisering.

Det blev egentligen mer diskussion om lämpligheten med publiceringen än om debattartikelns innehåll, även om några av påståendena i artikeln fick mothugg.

Ett annat exempel är Sverigedemokraternas valfilm som stoppades av TV4 och därmed också blev hett efterfrågad på nätet. Många har gissat att uppmärksamheten spelade större roll än själva valfilmen. Även om den var ganska brutal tillförde den knappast något nytt, mer än att den bildsatte det som länge varit en av Sverigedemokraternas starkaste argumentationslinjer: Vi ska hjälpa våra egna först, svenska pensionärer går före utlänningar.

Ett annat mindre känt exempel på mediernas behandling är de "bulgariska bärplockarna" i skogarna norr om Gävle.² Radioprogrammet "Medierna" tog upp frågan på ett, enligt några, subjektivt sätt och en publicistisk diskussion uppkom i Gävle om hur en brännande fråga som denna skulle hanteras.³

Även de som var starkt kritiska till de problem som "bärplockarna" ansågs förorsaka var de samtidigt oroliga för hur detta skulle hanteras utan att Sverigedemokraterna gynnades. Ingen var heller förvånad över att detta parti senare i detta område gjorde hyggligt ifrån sig i valet.

*

Vi vet att Sverigedemokraterna är det mest avskydda partiet i vårt land. Den som varit i ett rum där Jimmie Åkesson träder in märker de taskiga vibbarna. Folk tar inte ens i hand och hälsar – och beröringsskräcken är nästan parodisk⁴ – och några vägrar till och med att vara på i samma rum.⁵

¹ Det verkar som om SD sedan artikeln publicerades allt oftare omnämns i medierna som "islamkritiskt" eller liknande, snarare än "främlingsfientligt" eller "rasistiskt".

² Se exempelvis Öhlander 2010; Wallenius 2010.

³ Sveriges Radio 2010; en av författarna till denna uppsats, SBL, deltog i diskussionen påverkad av sina rötter i Hamrångebygden, där byborna försökte hantera de problem som "bärplockarna" ansågs förorsaka.

⁴ Det vi här tänker på är en incident i EU-nämnden efter valet: Jonas Sjöstedt från Vänsterpartiet och en ledamot från SD råkade i en diskussion ta på varandra, vilket rapporterades av andra mötesdeltagare till medierna. Ett annat exempel är när författaren och debattören Carl Hamilton för några år sedan retade upp sig på att en muslimsk kvinna, som skulle intervjua honom, vägrade ta i hand. Ett liknande exempel är när en muslimsk man som vägrade ta en arbetskamrat i handen avskedades, vilket väckte en intensiv debatt.

När de valkompasser som konstruerats inför valet – till skillnad från tidigare val – även mätte Sverigedemokraterna, gjorde det många upprörda. De som gjorde testet upptäckte att de kunde få upp SD till en 30–40-procentsnivå, förvisso efter flera av de andra etablerade partierna, men ändå tillräckligt högt för att vålla förskräckelse.

Protester på temat "Jag är inte alls Sverigedemokrat, jag hatar det partiet", blev vanliga. Det var för många obegripligt att ett främlingsfientligt parti också kunde ha "normala" ståndpunkter på exempelvis områden som vård, skola och omsorg. Att de ville sänka skatten för landets pensionärer eller öka antalet trygghetsboenden för utsatta kvinnor; ge kommunerna stimulansbidrag med syftet att ge brukarna i äldreården bättre mat och, inte minst, trygga A-kassan.

Det är alltså ett parti som ger taskiga vibbar. Det kan jämföras med Ny Demokrati, som vid inträdet i riksdagen och TV-sofforna fick den dåvarande Folkpartiledaren Bengt Westerberg att göra en berömd sorti. Han vägrade sitta i samma soffa som Ian Wachtmeister och Bert Karlsson.

Fast kanske är den bästa jämförelsen ändå det svenska kommunistpartiet, som behandlades som paria från 1920-talet fram till 1970-talet.

Det verkar som om det alltid behövs ett "fulparti" i politiken, att vi även här ser "Det Andra" som en konstant tillgång för den politiska diskussionen.

Själva har Sverigedemokraterna kämpat för att komma in i stugvärmen, lägga sig i mitten, kasta av sig stämpeln som odemokratiska, rasistiska och med rötter i nazismen. De har försiktigt bekänt att det fanns "barnsjukdomar" och har "gjorts misstag" i deras förflutna, men att de successivt lyckat rensa ut de mer obskyra elementen i partiet. Sverigedemokraterna har otvivelaktigt sina rötter i en rasistisk tankefigur som pratar om blodet och rasen, men de har försökt kränga av sig rasistbakgrunden. Den reningsprocessen har delvis underlättats av att de mer högerextrema bildat Nationaldemokraterna.⁶

Bilden av Sverigedemokraterna har därför blivit något som bäst beskrivs som "Rasism i slips" och temat är att den främlingsfientliga odemokratiska bockfoten sticker fram på partiet. Ett antal granskningar av partiet har haft detta som tema.

Det är för övrigt intressant att notera hur ett litet parti som SD faktiskt har lyckats generera ett tiotal böcker på kort tid kring valet 2010. Inget annat parti har i mannaminne lyckats åstadkomma samma bokflöde.⁷

Det finns en ganska entydig bild av partiet som en ulv i fårakläder. Denna undersökning ska rikta fokus på hur medierna förhållit sig till Sverigedemokraterna. Har medierna försökt tränga bakom schablonen, eller har alla sjungit i kör? Är det ett exempel på ett "drev", eller rent av "moralisk

⁵ Ett numera klassiskt exempel på att beröringsskräcken utvidgats till att också bli rent rumsrig är Lars Ohlys vägran att på valnatten sitta i sminkklogen på SvT tillsammans med Jimmie Åkesson. Det hävdas också, dock obestyrkt, att medarbetare i riksdagen krävt att SD ska få en egen kö vid lunchserveringen för att direktkontakt ska kunna undvikas. Däremot är det väl omvittnat att många i riksdagskansliet ogillar att behöva dinera i samma lokaler som SD.

⁶ Nationaldemokraterna bildades 2001 som en utbrytning ur Sverigedemokraterna., som själva hävdar att detta också gav den stora chansen för SD att bli "rumsrena".

⁷ Möjligtvis kommer "De nya Moderaterna" i närheten i valet 2006 när 4–5 böcker publicerades i desperata försök att med olika föresatser skildra Fredrik Reinfeldt och hans parti.

panik”? Har den mediala tendensen att ifrågasätta fungerat även när det gäller de förutsägbara beskrivningarna av SD och deras väljare?

En annan fråga som vi kommer att diskutera är hur medierna – men även partierna och andra aktörer – resonerat när det gäller hur Sverigedemokraterna ska bemötas. Ska man ”ta debatten” eller ignorera dem?

Avslutningsvis kommer vi också att diskutera en del andra frågor som har med SD att göra. Det får ses som en mer allmän diskussion. Till detta kommer också att vi i denna uppsats gör en del allmänna reflektioner kring valrörelsen och medierna.

Vår ambition är inte att skriva en vetenskaplig artikel. Vi målar med breda penseldrag. Vi levererar inga färdiga svar utan försöker snarare positionsbestämma diskussionen kring hur ett öppet samhälle ska behandla politiska aktörer som står utanför etablerad konsensus om vad som är demokratiskt godtagbart. Samt försöka säga något vettigt om medierna i dagens samhälle.

*

Huvuddelen av denna undersökning kommer alltså att ägnas åt att diskutera hur medierna behandlade SD under valrörelsen 2010 och hur detta ska förstås.

FRÅGESTÄLLNING OCH TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Medierna brukar publicera till varje pris, för att hänga med i den upplevelseindustriella konkurrensen om publikens uppmärksamhet.

Den som läser löpsedlar, rubriker och ingresser, hör påannonseringar i TV eller radio, vet att dessa utgör kraftiga förenklingar och överdrivna sammanfattningar av artiklar och inslag.

Medierna måste, precis som en duktig middagstalare, ha publiken med sig. Vid minsta slapphet i framställningen riskerar de att tappa dem som läser eller lyssnar. Därvidlag skiljer sig inte mediernas arbetsvillkor från dem som regissörer vid film eller teater arbetar under.

Medierna har skildrats som ett slags gatuteater. Det gäller att på några få sekunder fånga de förbipasserandes uppmärksamhet. I sämsta fall kan budskapet vara så komprimerat att det kan föras över även till den som raskt går förbi spektaklet, i bästa fall stannar folk en minut eller två för att få veta mer.

Medierna är sensationshungriga, inte för att de är moraliskt perverterade, saknar folkvett eller borde ha bättre uppfostran/utbildning. De gör som de gör därför att kampen om marknadsandelar – om lyssnare, tittare, läsare, ära och uppmärksamhet – kräver framfusighet, ständigt passerade tabugränser och ett oändligt antal variationer på sensationsmakeriet. Medierna bedriver en industriell verksamhet med ett minimum av resurser till sitt förfogande, i hård konkurrens om medieutrymmet och med allt kräsnare och lynnigare kunder som målgrupp.

Detta leder till att de hela tiden måste producera kvasinyheter, eftersom de äkta scoopen är rara och dyra att skaka fram.

Men när allt detta är sagt ska vi inte automatiskt hoppa till slutsatsen att medierna publicerar allt.

Vi vet att de i vissa fall tar "samhällsansvar", eller aktar sig för att bryta tabun, även om det är sensationellt och intressant, Medierna tar också humanistiska hänsyn och lämnar bittra människoöden ifred.

Diskussionen om den svenska kungens privatliv har nyligen blommat upp, och kan ses som ett exempel på att medierna trots mer eller mindre bekräftade rykten har dragit sig för att publicera.

När Jyllands-Posten publicerade sina Muhammedkarikatyrer tog det flera månader innan svenska medier tog i frågan. De lyfte diskussionen först när det blev en internationell fråga. Ett skäl till detta var att frågan ansågs "besvärlig" att hantera utan att det skulle dra igång en ohanterlig diskussion även i Sverige.⁸ En bedömning som i efterhand visade sig vara riktig.

Ett sätt att beskriva medierna är – realistiskt och lite cyniskt – att de är mer nyhetsdrivna än analysdrivna. Tesen är att *medierna är en drömfabrik*, inte en verklighetspegel.

⁸ Enligt uppgift från ett par representanter för större svenska redaktioner.

Enligt denna drömfabrikstes är medier en del av upplevelseindustrin, och fabricerar på företagsmässig grund en verklighet som drar till sig publik och skapar "buzz". Den Verkliga Verkligheten är underordnad den Mediale Verkligheten.

Således skildrar medierna mer fenomen som är sensationella, typ en hund blir biten av en brevbärare snarare än det vardagliga, att en hund biter en brevbärare. Den mediale självbilden, att de är till för att bevaka makthavarna och behövs om sanningen ska fram, är falsk. Medierna tillverkar verklighet, de speglar den inte.

Men hur ställer sig då medierna till Sverigedemokraterna?

Om drömfabriksteses stämmer borde medierna kasta sig över denna politiska rörelse och ge dem allt tänkbar medieutrymme. Dock vet vi att medierna tvärtom har varit mycket ängsliga och tveksamma inför hur de ska behandla detta parti.

Medierna tänker på konsekvenserna. Det är samma ångest som präglat de etablerade politiska partierna, "ska vi ta debatten med SD eller inte".

Vi vet också att ett stort antal organisationer och samhällsaktörer aktivt diskuterat frågan om hur de ska förhålla sig till Sverigedemokraterna. Det är en allmän fråga för de flesta som kommer att ha dem inom sitt verksamhetsfält under åtminstone de kommande fyra åren.⁹

Denna studie kommer således att försöka problematisera frågan hur vi ska se på medierna som verklighetsproducent och upplevelseindustriell aktör. Är de blinda nyhetsdrivna sensationsmakare, eller tvekar de inför ett parti som SD och tar samhällsansvar?

⁹ Se exempelvis Sektor3 2010; United Minds 2010.

METOD OCH MATERIAL

Vi koncentrerar vår undersökning på några av de större papperstidningarna och väljer bort etermedierna och Internet. Vi väljer också bort att göra några djupintervjuer med aktörer i mediavärlden, som annars hade varit en intressant utväg. Däremot har vi fört mer informella samtal med ett större antal journalister och mediepersonligheter, men mer som inspiration än systematisk materialinsamling.

Vi har valt ut DN, SvD, Aftonbladet och Expressen, samt UNT som enda lokaltidning. Dessa har vi följt under de två sista veckorna i valrörelsen. Vi har dessutom valt bort kulturbilagorna i nämnda blad, och enbart tittat efter nyhetsrelaterade artiklar. Sammanlagt blir det ett hundratal inslag, från längre essäer till korta notiser och förekomst i s k "rutmonster".

Vi har också kort noterat att SD förekommit ganska sparsamt i medierna under det senaste året. En höjdpunkt kom i samband med Jimmie Åkessons nämnda artikel om det muslimska hotet, en annan ökad frekvens korrelerar med valet till Europaparlamentet. Annars är det tydligt –i medierna som helhet – att partiets förekomst i media toppar de sista två veckorna i valrörelsen.

Medieanalytikern Tom Ehrling har gjort en jämförelse ned valet 2006, då SD knappt fanns med i medierna (0,3 procent), medan partiet fick 5,6 procent 2010.¹⁰

Vi har tittat på artiklarna i tre olika avseenden.

För det första den allmänna inramning som artiklarna fått. Vilken attityd förmedlar de i rubrik, ingress och bild?

För det andra, vilket är själva "kroken" i artikeln? Rent innehållsligt, vilket budskap förmedlas?

För det tredje, hur kan vi tolka och förstå texten? Vilka fakta finns? Är det konsistens i artikeln?

¹⁰ Sveriges Radio 2010b.

UPPLÄGG

För det första kommer vi här att undersöka hur medierna behandlat Sverigedemokraterna. Har det funnits en underliggande bias, eller har man försökt vara någorlunda nyanserad? Och kan vi märka att medierna hållit tillbaka sin annars så uttalade sensationslystnad?

För det andra: Ett ständigt ältande kring SD har kretsat kring frågan ”ska vi ta debatten med Sverigedemokraterna?”.

Vi undrar – vad menas egentligen med detta mantra om ”att ta debatten”?

Vi undersöker först hur detta har diskuterats i medierna, hur frågeställningen har formulerats, och försöker sen bringa klarhet i vad som egentligen bör avses. Vi gör också en markering utifrån idéer om demokrati och öppet samhälle.

För det tredje avslutar vi under rubriken ”Överkurs” med några egna kommentarer kring frågan om Sverigedemokraterna och det multikulturella samhället. Vi tillåter oss också att ha åsikter om medierna rent allmänt, liksom att recensera valrörelsen ur detta perspektiv.

UNDERSÖKNING

En sammanfattning av materialgenomgången visar att några tydliga dramaturgiska spår växte fram i mediernas rapportering från valrörelsen.

- *SD som ett hot*

Ett var möjligheten att SD skulle komma att bli ett vågmästarparti eller på annat sätt störa den svenska harmonin.

Här blommade medierna ut i ett antal artiklar på temat om SD som ett "hot" eller en "fara" för främst regeringens Reinfeldts möjligheter att regera som majoritetsregering.

Det öppnade för spekulationer om Miljöpartiets eventuella roll som regeringsunderlag. Detta förstärktes av bilder och rubriker som visade att Reinfeldt var i behov av hjälp, och att den eventuellt kunde komma från Maria Wetterstrand.

Mest framträdande var här kanske en kvällstidningsartikel med rubriken "På väg att få makten", där innehållet främst var ett antal porträtt på SD-kandidaterna. Rubriken med ordet "makten" i bestämd form är en typisk medieöverdrift, ägnad att skrämna upp läsaren.

- *SD skapar kaos*

Ett annat ledord var "kaos", som förknippades med SD:s eventuella intåg i riksdagen. Inte minst hävdades att SD kunde skapa ekonomiska svårigheter för svenskarna och oroa finansmarknaderna. Rubriken "73 000 röster från valkaos" i Expressen kunde dock både dra till sig väljare och stöta bort oroliga.

Och goda opinionssiffror för SD presenterades under rubriken "Chocken".

Det ligger utanför denna undersöknings ramar, men tiden direkt efter valet präglades av en medie-rapportering där denna kaos-etikett blåstes upp till gigantisk nivå.

- *SD är skurkar, men blir också illa behandlade*

Ett annat spår som gav en tydlig inramning var rikligt med artiklar om SD:s nazistiska rötter, och här fanns en riklig flora av bilder på personer i olika hitleristiska poser, eller avslöjanden om parti-medlemmars lagbrott. Eller bilder på en av partiets ledande företrädare i gatuslagsmål.

Det är dock svårt att se detta som en annorlunda behandling av SD. Liknande artiklar kan hittas från andra valrörelser där de etablerade partiernas företrädare råkar illa ut.

Men det var inte bara Sverigedemokratiska langare som avslöjades, utan det fanns också ett stort antal artiklar om att partiets möten stördes. Några opinionsbildare i materialet ger sitt starka stöd för SD:s rätt att hålla valmöten utan sabotage. Argumenten var principiella, men också taktiska: de som stör SD:s möten hjälper dem bara att framstå som offer. SD gynnas av motdemonstranterna. SD har samma demokratiska rättigheter som andra.

En rapporterad knivattack på en SD-medlem kom senare att förvandlas till tvivlande artiklar om att det hela var en fejk. Men medierna rapporterade ganska sparsamt om detta.

- *Anti-SD*

Ytterligare ett medialt spår i materialet var den direkta kampanjen riktad mot SD, där kvällstidningarna hade likadana framsidor med texten "Nej!" och SD:s valsedel i rännstenen. Dessutom kördes sloganen "Vi gillar olika!" intensivt.

Det starka bildspråket torde vara unikt för mediernas agerande i en svensk valrörelse. Och det vägs knappast upp av att det också förekom en eller två artiklar som framställde Jimmie Åkesson som en "vanlig" snubbe.

Det torde också vara ovanligt att någon tidning gör som UNT – att tidningen på ledarsida argumenterade mot budskapet samtidigt som SD fick sätta in sin annons.

- *Inte så mycket fördjupning*

Det fanns bara en antydning om ett mer fakтамässigt och analytiskt spår i materialet. Strängt taget hittar vi endast en handfull sådana mediala försök att skingra valdimmorna. Exempelvis några genomgångar av SD:s politik, där experter får nagelfara deras program. Men detta utsattes också andra partier för, även om resultaten inte var lika förödande.

En längre artikel, "Aftonbladet granskar", innehöll en del fördjupningsmaterial. Likaså konkurrentens "Expressen granskar" med rubriken "Sanningen om den hemliga valrörelsen" utgjorde lite mer matig läsning.

*

Slutsatserna är att materialet tycks balansera mellan saklig journalistik och sensationsmakeri. I slutet av valrörelsen ökar inslagen av tillspetsade rubriker, uppmärksamhetskapande bilder och ingresser.

Denna studie har, som sagts, ambitionen att problematisera frågan om mediernas roll som verklighetsproducent och upplevelseindustriell aktör. Har medierna haft en nyhetsdriven behandling av Sverigedemokraterna? Eller har de försökt ta ett politiskt och samhällsligt ansvar?

Det mest slående med vårt material är att det visar medier som går efter tre olika håll:

1. *SD behandlas lika bra som andra*

För det första i all enkelhet en redovisning av SD som ett parti bland alla andra, exempelvis i de faktarutor och liknande som medierna alltid producerar i övermått under valrörelser.

2. *SD behandlas lika illa som andra*

För det andra innehåller materialet rikligt med artiklar som på ett eller annat sätt framställer SD:s representanter i negativ dager, men knappast mer än vad andra politiker råkar ut för. Sverigedemokraterna får samma hårda bandage som andra. Medierna är inte snälla mot några makthavare, möjligtvis med undantag för den egna gruppen.

3. SD analyseras inte på djupet

För det tredje hittar vi endast ett fåtal artiklar som innehåller någon djupare analys av Sverigedemokraterna. Vi vill dock inte påstå att vi därmed visat att dagens medier är den digitala tidsepokens huvudkrämpare, utan föredrar att förklara detta med att det sannolikt finns annat medialt material som erbjuder sina läsare den typen av folkbildning.

”ATT TA DEBATTEN”

En av de vanligaste debattlinjerna när det gäller SD har varit om det är nödvändigt att ”ta debatten” med partiet. Och i så fall hur.

Låt oss kort rekapitulera vad som sagts i frågan om ”att ta debatten”.

- Några av de tunga mediechefer (på Expressen och Aftonbladet) hävdade efter valet att ”det är inte vi som ska ta debatten med SD”. När det blev tydligt att Sverigedemokraterna började närma sig riksdagen kunde landets redaktioner inte undvika diskussionen om hur de skulle hantera denna trend. Valet stod, hävdade de lite retoriskt, mellan att låta dem ta redaktionell plats med sin politik, eller att ignorera deras existens.

Och samtidigt tog Expressen och Aftonbladet tydlig ställning mot partiet genom en antikampanj under valrörelsen.

- Den före aktivisten i Ny Demokrati, Bert Karlsson, har hävdade att de etablerade partiernas kampanj mot Sverigedemokraterna i valrörelsens slutspurt snarare hjälpte partiet.

- Thomas Mattsson, chefredaktör på Expressen, menar att SD fått komma till tals i nyhetsförmedlingen och skriva debattinlägg, men samtidigt har partiets politik granskats enligt journalistiska principer. Samtidigt markerade Expressen mot främlingsfientligheten, helt i linje med tidningens principer från 1940-talet.

- Från TV4:s håll hävdade Nyheternas chef Anne Lagercrantz att deras bevakning fungerat väl och exempelvis försökt hitta hål i SD:s budgetförslag, helt korrekt enligt journalistiska utgångspunkter. Samtidigt menar dock Lagercrantz att medierna via sin ”eländesrapportering” kanske hjälpte Sverigedemokraterna.

Eftersom medierna tenderar att rapportera det som är negativt kommer de positiva signalerna lätt att försvinna. En samhällsbild som är negativ målas upp, och det kan göda missnöjet och gynna partier som Sverigedemokraterna.

- Morgan Olofsson, chef för SVT:s Rapport, menar att redaktionen inte kan ta ställning i politiska frågor utan ska följa sina riktlinjer – således rapportera balanserat och opartiskt. Uppdraget är inte, säger Olofsson, att delta i debatten utan att spegla den. Det går inte att stänga ute någon på grund av motstånd till deras politik.

- Sydsvenskans chefredaktör Daniel Sandström menar att tidningen sedan länge är en tålmodig granskare av Sverigedemokraterna, inte minst genom medarbetaren Niklas Orrenius, men också genom den lokala bevakningen av politiken.

Sandström menar dock att Sverigedemokraterna inte varit speciellt hårt granskade i media. Alltför få har på allvar granskats deras förslag sakligt.¹¹

¹¹ Citaten ovan är hämtade från Widell & Schori 2010.

- Leif Lewin, professor emeritus i statsvetenskap, menar att "tigandets strategi" har föga som talar för sig. Forskningen visar att väljarnas reaktion verkar vara att om ett parti blir ojust behandlat drar det snarare till sig röster från "systemkritiska medborgare".

En annan metod, att bilda en koalition som utesluter Sverigedemokraterna från regeringsmakten, har inte heller så starkt stöd från historien, menar Lewin. Ett parti som trängs ut, vilket skedde med kommunisterna under andra världskriget, kan lätt bli ett legitimt oppositionsparti och därmed öka sitt väljarstöd.

Lewin menar samtidigt att försöken att diskutera invandrarfientligheten hos SD i själva verket lyfter fram dras favoritfråga och skapar "ett drömläge" för dem, eftersom mycket tyder på att de har mer opinion att mobilisera.

Lewin skriver:

"Enligt min mening bör Sverigedemokraterna inte behandlas på något speciellt sätt. Man bör ta debatten med dem i alla frågor och därmed visa på den valhänthet och brist på konkretion som tillkommer alla enfrågepartier. Inför de stora frågorna om finanskris, global uppvärmning och sanering av missbruket inom välfärdssystemet framstår Sverigedemokraternas populistiska slagord i all sin ansvarslöshet och ömklighet. Jag medger att det finns en gnutta önsketänkande, när jag formulerar mig så. Men vårt styrelseskick bygger på framstegstro. Övertygelsen om det goda argumentets seger är demokratins livsnerv."¹²

- Gudrun Schyman menar att det är såväl en demokratisk rättighet att ta debatten med Sverigedemokraterna, och fakta sparkar undan benen på den som för fram dumheter:

"Jag tror inte att det går att tuga ihjäl högerextrema åsikter och närmast fascistiska föreställningar om en "ren" nationalstat. Jag tror att vi måste våga lita till människors förmåga att kritiskt kunna ta till sig eller avvisa information. Och jag tror att vi måste våga lita till en demokratisk process där forskning, fakta och folkbildning kan fördriva fördomar och förnedring. Jag tror helt enkelt på talesättet att om man sätter trollen i solen så spricker dom!"¹³

- Daniel Poohl, en av SD:s främsta granskare, menar att den första riktiga riksdagsdebatt som SD deltog i, och då den ekonomiske talesmannen Skarin konfronterades med de etablerade partierna, ger en nyckel till hur "debatten ska tas".

Svaret är, menar Poohl, egentligen mycket enkelt: "Bemöt partiets politik, och gör det utifrån din egen politiska övertygelse. Alltså på samma sätt som du bemöter alla andra partier."

Det handlar om att i sak bemöta dem och få dem att själva visa hur okunniga och dåligt pålästa de är, samt att deras förslag till lösningar inte fungerar: "Genom att ta partiet på allvar och bemöta dess faktiska politik, kan man få en debatt där Sverigedemokraterna plötsligt framstår som förlorare."¹⁴

- Kampanjer som "Vi gillar olika" är egentligen en typ av infantilt tilltal som gjorde det möjligt för SD att ta sig till riksdagen, snarare än försvårade. Det hävdade Paulina Neuding, chefredaktör på Neo och Johan Lundberg, chefredaktör Axess, i en debattartikel på DN Debatt, 23 september 2010. Debattörerna påpekar att även invandrare röstat på SD eftersom de upplevs som det enda parti som "tar spänningarna mellan olika minoriteter i Sverige på allvar". Oviljan bland de etablerade partierna att erkänna problemen och diskutera åtgärder ligger bakom. Det är inte konstigt, menar debattö-

¹² Lewin 2009.

¹³ Schyman 2010.

¹⁴ Poohl 2010b.

terna, att en stor samhällsomvandling som hög invandring skapar problem. Men det har funnits ett antal tabun som saknats på andra politiska områden:

”Vi talar utan vidare om huruvida reglerna i sjukförsäkringen leder till fusk, men det är svårare att diskutera huruvida asylreglerna gör det. Vi diskuterar kostnaderna för vården, men den som talar om kostnaderna för flyktingmottagandet kommer att mötas med betydligt större misstro.” För Sverigedemokraterna har det räckt att ställa frågorna om detta, utan att presentera lösningar. Men ska man vinna debatten mot dem krävs en positiv argumentationslinje som visar på det goda med invandring. De som ”tagit debatten” har sällan lyckats formulera ett sådant budskap, förutom att lyfta fram plattityder om pizza och kebab.

Det är, menar debattörerna, ett misstag att hänvisa till Danmark för att negligera problemen. Då riskerar ”SD att gå från att vara ett symptom på ett misslyckande, till att bli en politisk maktfaktor att räkna med.”¹⁵

- Debattörerna fick mothugg av historikern Mattias Tydén i DN den 28 september. Denne menade att det inte fanns några tabun i debatten. Tvärtom finns en massa forskning och analyser. Massmedia har många reportage om problem och konflikter förknippade med invandring. Det ligger inget lock på invandringsdebatten, utan detta lock är en myt. Tydén menade att sådant tal var att också köpa SD:s problemformuleringar och ge dem legitimitet.¹⁶

- I ett inlägg hävdade statsvetarprofessorn Olof Ruin (19 september 2010) att valrörelsen 2010 var ”teknokratisk” och ”fastnade i svårkontrollerade siffror”. Det hade varit bättre med ideologi och visioner. Dessutom bemöttes Sverigedemokraterna på fel sätt av de etablerade partierna: ”Man undvek att gå in i en diskussion kring de frågor som är centrala för detta nya parti. Ett mönster upprepades därmed från valrörelsen 2006 då man undvek att diskutera Europafrågor och jämställdhet av rädsla för att uppmärksamma frågor som kunde gynna Junilistan respektive Feministiskt initiativ. Självfallet skulle man tidigt i år ha tagit upp en seriös diskussion kring invandring: både om de problem och de fördelar som är knutna till den. I stället hamnade man i en diskussion bara om de parlamentariska konsekvenserna av ett eventuellt inträde av Sverigedemokraterna i riksdagen.”¹⁷

- Daniel Poohl menade i ett annat debattinlägg att varken medierna eller politikerna kunde lastas för SD:s framgångar. Det var snarare väljarna som låg bakom – de gillade partiets syn på invandrare. Lösningen är därför, menade Poohl, att göra upp med bilden av ”det goda Sverige”. Det är dags att ”se oss själva i spegeln och inse hur falsk vår självbild är. Det finns en utbredd idé om Sverige som ett öppet och tolerant land”, och den var bara delvis sann. Att SD hamnat i riksdagen berodde på att den svenska integrationspolitiken misslyckats. Detta var förklaringen till framgångarna, inte media, motdemonstranter eller förbjudna valfilmer. Väljarna ville ha SD, och de blev ett alternativ för att de syntes i media och skickligt arbetat för att nå väljarna. Nu är, menar Poohl, problemet att partiets idéer kan påverka det politiska klimatet. Risken finns att partiets inträde i riksdagen tas som intäkt för ”hårdare tag” i integrations- och migrationspolitiken.¹⁸

¹⁵ Neuding & Lundberg 2010.

¹⁶ Tydén 2010.

¹⁷ Ruin 2010.

¹⁸ Poohl 2010a.

- Markus Uvell, chef på Timbro, skrev 21 september på Newsmill att de etablerade partiernas sätt att hantera SD snarast liknade ett "beställningsjobb från Jimmie Åkesson och hans partikamrater. SD hade inte kunnat önska sig bättre förutsättningar."

För det första lyckades SD få sig framställda som företrädare för en nedtystad opinion. Med annonsbojkott, motdemonstrationer, mediala håfullheter och liknande, fick de den dramaturgi de önskade. Och en vecka före valet förvandlades valrörelsen till en moralpanisk diskussion om hur SD skulle påverka politiken: "Budskapet var övertydligt: SD kommer röra om ordentligt i grytan." Därmed blev SD ett ännu tydligare ett alternativ för många väljare.

Uvell menade att orsakerna till SD:s framgångar dock låg djupare. Enklast uttryckt: En stor del av svenska folket vill minska invandringen. Men detta diskuteras inte, eftersom det strider mot vår självbild. Och grundtanken med det svenska folkhemmet är att alla ska vara lika, och hur ska då partier som inte vill ha (etniska) skillnader hanteras? Vem vågar, frågade Uvell, ifrågasätta omfördelning från svenska pensionärer till invandrare, med tanke på den svenska inställningen till rättvisa?

Uvell beskrev händelseförloppet "som att se en bilolycka i slow-motion. I sin iver att förtränga de åsikter som inte får yttras har det svenska etablissemanget medverkat till att bygga just den plattform SD behöver. Vi har fått beskåda det största intellektuella haveriet i svensk politik sedan löntagarfonderna. Då räddade småföretagarna Sverige, den här gången får partierna nog reda ut röran själva."

Vad bör då göras? Frågade Uvell och svarade:

"För det första, och viktigast av allt: att på allvar ta debatten om invandringspolitik. Låt oss en gång för alla säga det: att vara kritisk till invandringspolitik är inte det samma som att vara kritisk till invandringen ... För det andra: att ta striden med fördelningspopulismen. Föreställningen att klok politik alltid måste bygga på att omfördela resurser – snarare än att uppmuntra skapandet av resurser – måste överges För det tredje: att göra upp med likhetsnormen. Det är svårt att tro att ett land där social och ekonomisk likhet är norm kan leva i harmoni med växande kulturella och etniska skillnader. Förutsättningen för ett väl fungerande mångkulturellt Sverige är att vi bejaktar skillnader. Olika människor vill leva sina liv på olika sätt, enligt olika normer, med olika prioriteringar. Det innebär att vissa t ex följer 'gammaldags' religiösa seder, eller blir väldigt mycket rikare än andra. Men så fungerar ett öppet samhälle."¹⁹

- Ekim Caglar hävdade i en debattartikel 4 november 2010 att Sverigedemokraterna fick allt mer medieutrymme. Först bannlysta var de nu välkomna att propagera för sitt främlingsfientliga budskap. Men demokrati och yttrandefrihet innebär inte att medierna har skyldigheter mot ett parti med SD:s bakgrund. Partiet försöker peka ut invandrarna som syndabockar. Caglar ansåg att detta lilla extremistparti inte skulle "komma mer till tals än nödvändigt".²⁰

- Statsvetarprofessorn Henrik Oscarsson menade i ett blogginlägg den 17 augusti 2010 att diskussionen om att "ta debatten" borde preciseras. Vilken debatt? Och om debatten ska tas, varför blanda in Sverigedemokraterna? Väljarstudier visar, skrev Oscarsson, att Sverigedemokraternas framgångar bygger på att de fokuserar ett par samhällsproblem som väljarna oroas över. Sådant som brottslighet, invandring, flyktingar kombineras med politikermisstro och känslan av att välfärdsstaten

¹⁹ Uvell 2010.

²⁰ Caglar 2010.

inte längre kan leverera. Där fanns grogrunden för SD. Men, varnade Oscarsson: "Om de etablerade riksdagspartierna väljer att debattera saker som lag och ordning och integrationspolitik *med* Sverigedemokraterna riskerar de att erkänna sitt eget misslyckande när det gäller att bedriva opinionsbildning och utveckla ny politik för att lösa problem på dessa områden. Att utse SD som ett slags motpart i debatten skänker därmed SD ett indirekt sakägarskap, ett initiativ, en förstatjning på ett par viktiga samhällsproblem."

Lösningen var därför att "ta debatten", men inte med Sverigedemokraterna:

"Som bekant gäller i politiken att vara med och definiera problemen innan man kan presentera trovärdiga lösningar. Vad som är debatten är inte givet, utan möjligt att förändra genom att bedriva politik. Man behöver inte särskilt mycket fantasi för att klura ut att det finns fler sätt att beskriva dessa samhällsproblem än vad SD presenterar. Från ett maktperspektiv kan man fråga sig varför i hela världen ett partietablissemang egentligen skulle bjuda ett litet utmanarparti på problemformuleringsprivilegiet?"²¹

- En annan statsvetarprofessor, Ulf Bjereld, menade (blogg 20 oktober) att det finns några enkla regler för den som vill motverka högerpopulistiska partier:

"För det första bör man inte göra det högerpopulistiska partiet till en partipolitisk stridsfråga mellan sig. Här riskerar de rödgröna partierna att spela Sverigedemokraterna i händerna genom att titt som tätt anklaga alliansregeringen för att vara otydlig i frågan om samarbete med Sverigedemokraterna ... För det andra bör man inte lyfta upp högerpopulisternas frågor på den politiska agendan, eller försöka vinna till sig opinionen genom att anamma högerpopulisternas språkbruk. Invandringspolitik och integrationspolitik skall behandlas som vilka andra politiska sakområden som helt, oavsett högerpopulisternas önskemål ... För det tredje bör man inte bjuda in högerpopulisterna till debatt i forum dit de själva inte vunnit tillträde av egen kraft ... För det fjärde bör man inte bemöta hotet från högerpopulisterna med blocköverskridande överenskommelser. Sådana överenskommelser under stödjer högerpopulisternas verklighetsbeskrivning att de själva utgör den enda egentliga oppositionen mot 'etablissemanget'."²²

En sammanfattning av dessa debattinlägg ger vid handen att alla tycks vara mer eller mindre övertygade om att man måste "ta debatten".

Men frågan är mer *hur*?

Ibland framförs argumentet att SD lyckats "fånga upp" ett allmänt missnöje som grott en längre tid. Tanken är att människor har anledning att vara irriterade över mycket och kan fokusera sin oro eller sin ilska på olika sätt. Det kunde lika gärna vara någon annan partisammanslutning som med någon annan fråga mobiliserade de missnöjda. Det handlar om att kanalisera folks klagomål, därför är ett program som "Ring P1" kanske en konkurrent till SD om folks engagemang. Eller en vänster som starkt kritiserar EU och därmed globaliseringen. Argumentet att den svenska "nationalvänstern" delvis förklarar varför SD:s framgångar låtit vänta på sig.

Hur kan då väljarnas missnöje fångas upp – kanaliseras – genom att "ta debatten"?

²¹ Oscarsson 2009.

²² Bjereld 2009.

Ett exempel, som nog väl sammanfattar de åsikter som förts fram i debatten, är när socialdemokraternas Mona Sahlin tog den första TV-debatten med Sverigedemokraterna. Hon motiverade detta med att SD:s framgångar tydde på att många väljare kände sig övergivna av sina vanliga partier, lika mycket som att främlingsfientliga stämningar ökade.

Därför blev det nödvändigt att "tydligare inleda en dialog med missnöjda väljare" och visa dem att "vi politiskt angriper arbetslöshet, vanmakt, segregation och orättvisor". Men taktiken krävde också en debatt med Sverigedemokrater i kommunerna såväl som på riksnivå.

Vi kan jämföra med socialdemokraternas hållning gentemot kommunisterna under en stor del av 1900-talet. Mot vänstern drogs på 1920-talet en stenhård linje som stavades "demokrati". Försöken från kommunisterna att omdefiniera demokrati till "folkdemokrati" och spy galla över "den borgerliga demokratin" motverkades.

Men samtidigt såg Socialdemokraterna till att starkt argumentera mot de sociala problem och andra samhälleliga svårigheter som gav kommunisternas agitation näring. Till detta kom att reformer utformades för att undanröja missnöjet.

Det var således en slags kniptångsmanöver som praktiserades. Såväl uteslutningar som empati i grundfrågorna.

DEN DANSKA SJUKAN

Det orosmoln som finns i bakgrunden för diskussionen om att "ta debatten" är fruktan för "den danska sjukan", alltså en gradvis förskjutning av opinionen, av opinionsledarna, av språket och vad som slutligen också är landets karaktär, från gemyt till vantrivsel.

Exempelvis menar Lodenius & Wingborg att den politiska och mediala scenen i Danmark stöpts om. Ribban har förskjutits, språkbruket förändrats, den muslimska minoritetsgruppen demoniserats. Hätiska uttalanden hotar att "bryta sönder den danska kulturen". Och, frågar de sig, kommer "den danska sjukan" att sprida sig?²³

Men vad är det egentligen för ståndpunkt? Är Danmark en given mall för hur alla länder utvecklas? Eller bygger påståendet på att Sverige är så likt Danmark att vi kan förvänta oss en likartad utveckling? Kan danskar bära på mental smitta?

Om våra länder är så lika att det förebådar en motsvarande utveckling i Sverige, då kan vi fråga oss varför Danmark under mycket längre tid haft ett populistiskt parti, men inte Sverige?

En förklaring är att historiska omständigheter gjorde att vi i Sverige inte fick en Mogens Glistrup. Det kan förvisso förklaras av att socialdemokraternas konkurrenter hos oss inte hade haft makten, varför högervågen och skattemissnöjet i Sverige absorberades av borgerligheten.

Sverige kom dessutom att få en stor debatt om löntagarfonder, och den fångade upp "högervågen" och kanaliserade skattemissnöje och annat i andra banor. Det var först när Ny Demokrati 1991 kom till riksdagen som detta slags högerpopulism, med drygt 15-årig fördröjning, fick parlamentarisk status. Men partiet försvann bums.

I den svenska politiska debatten har också olika partier fört fram budskap som kan sägas stryka nära SD:s linje. Det tydligaste är kanske Folkpartiets krav på språktest, men även socialdemokratiska partiledares oro för "social turism".

Inget av dessa förslag har dock fått någon större spridning bland de andra partierna.

Kvar tycks vi stå med det faktum att Sverige och Danmark faktiskt skiljer sig åt. Därför skulle vi kunna våga hypotesen att dessa två länder är tillräckligt olika varandra för att utvecklingen inte ska behöva följa likartade banor.

Ser vi till diskussionen om "den danska smittan" tycks den dessutom vara ganska mager, och ger föga besked.

Argumentet lyder ungefär så här. Från början var danskarna starka motståndare till främlingsfientligheten. Och de etablerade partierna höll emot. Men när Dansk Folkeparti fick valframgångar blev det annat ljud i skällan. Fler partier började haka på, och medierna blev allt mer hätiska. Det blev ett slags ketchupeffekt.

²³ Lodenius & Wingborg 2010.

Men resultatet blev bara att Danske Folkeparti bara fick mer luft under vingarna, eftersom de skapat hög trovärdighet genom att vara först med att ringa in frågan om de "fremmende". Eller till och med lyckats "kristallisera" opinionen som invandringskritisk. Väljarna föredrog originalet även när de andra partierna försökte fånga in opinionsyttringen och desarmera den. Därmed förvandlades Danmark från ett gemytligt och hemtrevligt land till ett småfascistiskt land fyllt av elakhet.

Om debatten blommar upp i Sverige riskerar vi att det blir lika här, lyder argumentet.

Försöker vi alltså lyfta på locket kokar det över. Men vad händer om vi inte släpper fram debatten, och om medierna inte försöker ta upp frågeställningarna kring invandring?

Lena Sundström är den författare som brottats mest med den frågan. I *Världens lyckligaste folk – en bok om Danmark* spanar hon förgäves efter en bra förklaring på frågan om vad som hänt med Danmark, men även om en liknande utveckling kan skönjas i Sverige. Hon diskuterar mediernas roll i detta en hel del, och ställer bland annat frågan om det är väljarna som driver fram medieopinionen mot de "fremmende", eller om det är medierna som driver fram väljarna?

Sundström vacklar lite men tycks landa i slutsatsen att "utlänningsfrågan" trots allt, "i stor utsträckning", drevs fram av medierna. Åtminstone i det danska valet 2001. Men längre än så verkar hon inte komma i sitt resonemang.²⁴

Hon är därmed också lite oklar på frågan om "dansk smitta". Och hon pekar på "att Danmark verkar se på sig själv som ett land som hela tiden slår från underläge. Lilleputt-nationen. Danskar som pratar om hur små de är. Hur litet Danmark är." Hon citerar också någon som sagt att Danmark lider av ett slags jordnära mindervärdeskomplex, "litenhetens storhetsvansinne".²⁵

Det slående med detta resonemang, som Sundström egentligen aldrig tar ställning till utan mer refererar, är att det pekar i riktning mot att danskar är annorlunda, har en annan kulturell bakgrundsstrålning än den svenska.

Hur låter det? Gällde det en annan fråga skulle vi säkert rygga inför den. Vi vågar ta debatten med SD i Sverige, därför att vi har en annan motståndskraft. Vi är inte lika lättpåverkade som danskarna. Vi har inte samma xenofobiska dragning...

*

Sammanfattningsvis kan vi säga att frågan om "den danska smittan" är mycket otydlig. Det tycks vara så att om vi lyfter på locket riskerar vi att få en dansk situation. Om vi inte lyfter på locket riskerar vi att få en dansk situation. Men kanske är det trots allt så att Danmark är Danmark. Där finns ett slags megalomaniskt mindervärdeskomplex som Sverige inte delar.²⁶

²⁴ Sundström 2009, sid 269–275.

²⁵ Ibid, sid 312.

²⁶ Fast då kommer nästa fråga – varför har Skåne och Blekinge så starka SD-inslag? Det kan rimligtvis inte bero på att medierna är annorlunda där? Är det "närheten" till Danmark? Är det den gemensamma historiska bakgrunden? Eller att den socioekonomiska strukturen är likartad, snarare än något diffust kollektivt minne från 1600-talet? Den enklaste förklaringen skulle kunna vara att konflikter lättare uppstår på landytter som är tätbefolkade. Eller där de kulturgeografiska förhållandena tränger ihop folk i småstäder. Det skulle kunna

Det enklaste svaret är också att debatten med Sverigedemokraterna ska tas som vilken debatt som helst. Det finns alltid en smittorisk med allt vi gör.

Frågan är om det är rimligt att förklara att SD tagit sig till riksdagen med att media har gett dem utrymme. Att medierna tillåtit dem att debattera och därmed exponera sig för väljarna.

På ett allmänt plan går det förstås att hävda detta. Exempelvis har åsikten framförts att Sverigedemokraterna indirekt är medverkande till dödsskjutningarna i Malmö. Och att de därför borde be om ursäkt. På samma sätt kan vi alla vara delskyldiga eftersom vi medverkar till att upprätthålla det som kallas "strukturell rasism". Eller strängt taget är vi alla delskyldiga till allt, en insikt som våra förfäder löste genom att varje kväll be om ursäkt för sina synder, och varje morgon be om ursäkt för de synder de stod i begrepp att begå.

Eftersom vi inte har samma möjligheter att undanröja vår skuld för att vi i något sammanhang sagt något som kommer att vålla skada, får vi använda vårt förnuft så gott det går.

förklara varför Danmark utvecklats annorlunda än Sverige, varför SD är starkare i Skåne och svagare i Norrland. Men låt oss lämna denna fråga att besvaras vid ett annat tillfälle.

ÖVERKURS

Avslutningsvis vill vi ta oss friheten att filosofera lite mer över andra aspekter som fungerar som bakgrundsbrus till frågan om Sverigedemokraterna. Skälet till detta är dels att försöka bidra till förståelsen inte bara av varför SD kommit i in i riksdagen, utan också hur det svenska politiska landskapet förändrats, dels att se om medierna bidragit till att fördjupa denna diskussion.

Och hur har medierna diskuterat frågan om vad som är **det nationella**? Behöver vi en gemensam nationell berättelse, och vem är egentligen svensk? Vad innebär det att vara svensk? Vad är egentligen "folket"? Har medierna diskuterat detta? Har de globala krafternas påverkan tagits upp?

En annan aspekt rör traditionerna. Behöver vi värna om **traditionerna**, eller sköter det sig själv? Hur ska den som tror på individen se på traditioner? Är de "sociala trafikreglerna" hotade inte bara av en stor stark socialstat utan också av individualism, marknader och sköt-dig-själv-och-skit-i-andra-tänkandet? Är "självförverkligandet" ett hot mot samhällets sammanhållning?

För det tredje: hur ska vi se på den **sociala frågan**? Är folkhemmet "vänster", är det "höger" eller är det något annat? Hur har medierna behandlat SD:s försök att erövra (ta tillbaka?) folkhemsbegreppet?

Allt detta kan ses som en utvärdering med frågan "Har medierna bidragit till att göra oss klokare?" som slutkläm. Det ställer därmed också frågan om medierna ska betraktas som huvudkrympare eller som ett positivt bidrag i ett kunskapssamhälle. Är det till och med så att det politiska etablissemanget i Sverige inte har tagit i de svåra och intressanta frågorna om hur det politiska landskapet förändras?

1. *Går medierna på djupet?*

För det första, hur har medierna förhållit sig till frågor som vad som är det nationella, behöver vi en gemensam nationell berättelse och vem är egentligen svensk? Vad är svenskhet egentligen? Vad är egentligen "folket"? Har frågor om det multikulturella samhället problematiserats? Behöver vi värna om traditionerna, eller sköter det sig själv i en evolutionär process? Är de "sociala trafikreglerna" hotade av individualism, marknader och sköt-dig-själv-och-skit-i-andra-tänkandet men inte av det multikulturella? Är "självförverkligandet" ett hot mot samhällets sammanhållning? Har väljarna blivit mer egoistiska?

Allt detta är självfallet retoriska frågor, och utgår från att medierna på något sätt skulle gå på djupet.

Medierna är, i synnerhet de som vi studerat här, främst nyhetsdrivna, inte analysdrivna. Den som läser de tidningar vi studerat får möjligtvis lite känsla av djup om de studerar kulturbilagorna, och dessa, har vi valt att inte ta med här.

Men kan vi där finna några mer problematiserande resonemang i den litteratur som handlat om Sverigedemokraterna?

I litteraturen ser vi detta. Där finns, förutom en djupare analys av den idévärld ur vilken Sverigedemokraterna är sprungen, försök att svara på frågor som den om vi svenskar ska lära oss att hantera

”den nya mångfalden.” Det finns diskussioner om hur nya former för kulturell gemenskap skapas och förhandlas fram. Det finns diskussioner om hur vi kan lära oss skifta mellan kulturella koder utan att förlora vår identitet. Och det diskuteras om vi ser en växande ”kulturrasism”, där ”Det Andra” definieras i kulturella termer, ungefär på samma sätt som ”ras” tidigare gjorde.

En författare har exempelvis framfört argumentet att media medverkar till att skapa ett samhällsklimat genom att ”frossa i polarisering” och på så sätt bidrar till att reproducera ett egentligen trubbigt invandrarbegrepp – och därmed till att stärka bilden av de homogena svenskarna.

Vi har väldigt svårt att hitta något av detta i det material vi undersökt.

Här finns det utrymme för moraliserande för den som önskar. Men samtidigt, som vi konstaterat inledningsvis, är medierna en del av upplevelseindustrin, deras uppdrag är inte folkbildning utan underhållning.

2. Vet folk vad de håller på med?

Det finns förstås andra förklaringar till att SD har haft framgångar. En sådan är att väljarna har börjat välja, för att tala med statsvetare.

En ökad grad av självständighet leder till snabbare opinionskantringar. SD:s framgångar skulle därmed förklaras av samma fenomen som gett Junilistan och Moderaterna plötsliga eller oväntade framgångar, och Socialdemokraterna historiska väljarförluster.

Medborgarna tvekar inte att bryta med invanda mönster. Den partipolitiska förtrollningen har brutits.

Vi har gått från folkrörelsedemokrati till publikdemokrati, är en annan sak som statsvetare säger.

I publikdemokratin blir medierna allt viktigare för väljarnas förståelse av de politiska frågorna.

Men det är inte alltid lätt att förstå väljarnas val utifrån mediebild. Åtminstone inte när det gäller SD.

Vi har knappt hittat något reportage eller någon artikel som tar partiet i försvar. Det närmaste vi kommer är den korta sammanfattning som förekommer i de sakligt orienterade ”rutmonstren” som alla tidningar med självaktning redovisar inför valet. Och frågan är om effekten i det fallet är så stark på det fåtal meningar som presenteras, och om det viktiga trots allt är att partiet över huvud taget finns med i presentationerna.

Redovisningen av SD:s insatser som politiskt parti ute i landet borde betraktas som avslöjande. Representanternas passivitet har varit stor. På flera platser har partiet misslyckats med att hitta kandidater. Eller också har kandidaterna hoppat av (bland annat på grund av förföljelse). Och där kandidater varit aktiva har de lyckats med att få farthinder utanför en skola, eller fått igång en debatt om skolmaten.

Även om förklaringen till detta är att SD lågprioriterat det lokala arbetet, och i stället använt sina knappa resurser till satsningar i riksdagsvalet, kvarstår frågan varför väljarna stöder ett parti som har dessa svårigheter, väl exponerade i medierna?

En misstanke kan vara att väljarna i sitt allmänna missnöje snarare attraheras av ett parti som pekats ut som "det andra". Kanske måste det finnas ett "fulparti" som fångar upp de missnöjda (som vill rösta och inte nöjer sig med att ligga på soffan).

Den som känner sig ensam och övergiven av utvecklingen, sviken av de etablerade partierna, söker något sätt att uttrycka sitt missnöje. I så fall blir medieskildringarna av SD som bångstyrt och annorlunda bara ett kvitto på att de är värdiga en missnöjesröst.

De problem som SD hade att få in sin reklamfilm var kanske valrörelsens bästa exempel på att partiet kunder utnyttja sin roll som "fulparti". Men även kampanjen mot partiet av ledande medier i slutet av valrörelsen. Detta bekräftade den bild som SD försökt ge av den svenska politiska debatten – att partiet förföljs, att de problem de försöker ta upp förtigs.

3. *Vårt behov av "Det Andra"!*

En linje som förfäktats i debatten är att helt enkelt diskutera integrationsfrågorna "som alla andra frågor". Det kan tyckas vara rimligt. Därmed går det också att acceptera krav på att utreda "vad kostar invandringen" på samma sätt som "vad kostar alkoholen". Men också, rimligtvis, undersöka vad som finns i "pluskolumnen".

Delvis har Sverigedemokraterna själva försökt praktisera denna metod i frågan om "rasism". När rasismen diskuterats som ett problem bland etniska svenskar, riktat mot invandrare, har SD ofta försökt få frågan mer generellt betraktad. Enligt Sverigedemokraterna är problemet snarare invandrarnas rasistiska inställning till svenskarna, och att det i städer som Malmö finns en ökande oro bland de ursprungliga invånarna, som inte längre känner sig hemma i sin egen stad.

Det verkar rimligt att kunna diskutera detta, precis som allting annat, vare sig det gäller svensk tvångssteriliseringar på 1950-talet eller behovet av Förbifart Stockholm.

Och när vi på detta frejdiga sätt talar om att "ta debatten" finns i bakgrunden en från upplysningstiden härledd stark tilltro till den öppna diskussionen förmåga att vädja till människors förnuft. Bara vi får fakta presenterade och debatterade kommer våra sinnen att öppnas för det kloka och rättfärdiga. Det som är rätt och riktigt segrar mot det lumpna, bedrägliga och felaktiga. Det finns förvisso historiska undantag, speciellt ogynnsamma villkor som slungat fram en person som Hitler. Men givet öppenhet och demokrati kommer det goda normalt sett att segra.

Tron på upplysningstidens ideal ifrågasätts ibland med påpekandet att "publiken" kan drabbas av känslor. Vi ska inte lita på att förnuftet alltid håller massan under kontroll. Civilisationens fernissa är tunn. Vi tenderar, säger kritikerna av upplysningsidealet, att bli emotionella.

Men vi kan hämta exempel på detta från såväl den Sverigedemokratiska världen som från deras motståndare.

"Det andra" kan drabba oss alla. De som oftast använder detta begrepp för att kritisera xenofobi och fördomar har själva lätt till att låta sin ilska bygga motsvarande monsterbilder av sina motståndare. De demonstrationer som efter valet organiserades för att protestera mot Sverigedemokraternas framgångar kan delvis förstås som ett exempel på hur "Det Andra" kan spöka lite här och där.

Känslan av att delta i ett massmöte som intensivt fördömer något ondskefullt är befriande. Dock kan vi fråga oss om det inte är lyckligt att den typen av övningar i dag i hög grad har förts över från de politiska möteslokalerna till idrottens arenor.

Frågan är då om SD vinner eller förlorar på attackerna, på att bli utpekade som "Det Andra"?

Det går också att argumentera för att "normaliteten" är en nödvändig del av ett fritt samhälles fundament. En viss grad av påtvingad gemenskap behövs även i ett fritt och öppet samhälle. Du måste acceptera, lyder argumentet, att det är normalt att exempelvis argumentera öppet, att allt kan diskuteras, att individen är suverän, etc.

Det multikulturella samhället kräver därför en bottenplatta av frihet och respekt. Gränsen kan diskuteras. Du kanske inte är tvingad att ta folk i hand och hälsa "normalt", men du får vänja dig vid att bli kritiserad om du inte gör det. Du får gå i burka (eller bära nosring), men kan inte förvänta dig att ha lika stor chans att få jobb i receptionen som andra.

Delvis kan vi se att medierna i vår undersökning försöker genomföra en sådan balansakt. De rapporterar från fältet, men tar samtidigt ställning i grundläggande värdefrågor.

Den mediala strategin blir att fullfölja det journalistiska uppdraget med den övergripande programförklaringen att de inte tar ställning till vilka konsekvenser rapporteringen får – samtidigt som man kampanjar mot det parti som kan tänkas bli gynnat av en normal mediebevakning.

Budskapet blir: Vi tänker försvara er rätt att kommunicera med väljarna via oss, men vi kommer samtidigt att berätta för dem vad vi egentligen tycker om er.

4. Folkhemmet och Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna lyfter i sin retorik fram det gamla hederliga 1900-talets folkhem och ett Sverige som är nationellt avgränsat, homogent och stabilt.

Om den svenska politiska debatten lite fyrkantigt ska skildras, tycks det som om Socialdemokraterna försvarar en konservativ hållning till välfärdsstaten – den ska utvecklas i den mån det behövs för att den ska kunna bevaras; Moderaterna och Alliansen vill ha mer radikala förändringar i riktning mot ökad effektivitet och starkare genomslag för arbetslinjen; Sverigedemokraterna däremot är "reaktionära", de vill ha en återgång till en homogen välfärdsstat som under Tage Erlander-epoken, medan vänstern är radikalkonservativ och vill ha den gamla välfärdsstaten tillbaka, men på multikulturell plattform.

Eller som SD själva uttrycker det:

"Det svenska folket har genom hårt arbete, gott politiskt omdöme och sunt förnuft skapat en välmående, fredlig och demokratisk nation. Trots politisk misshushållning under de senaste decennierna finns fortfarande tillräcklig kraft i den svenska nationen för att även i framtiden ge dess befolkning ett högt välstånd, ett väl fungerande socialt skyddsnät och en folkhemsgemenskap som skänker medborgarna trygghet i vardagen." (SD:s valplattform inför EU-vallet).

”I vårt Sverige präglas samhället av en gemensam svensk kultur som skapar sammanhållning och solidaritet mellan medborgarna ... I dagens Sverige förringas och förnekas det svenska kulturarvet och den svenska identiteten till förmån för utländska kulturer.” (SD, ”Låt Sverige bli svenskt”).

”Fler jobb och trygga löntagare; en trygg och värdig ålderdom; en folkligt förankrad svensk kultur. (SD:s valplattform 2010).

Hur har då medierna diskuterat detta med folkhemsnostalgin – och att Sverigedemokraterna knappast är de enda som bär detta sentiment?

Medias utgångspunkt verkar vara att det socialdemokratiska folkhemmet inte längre existerar, och att Sverigedemokraterna, genom att framställa sig som folkhemsnostalgiker, därför har träffat många väljare mitt i prick. Särskilt socialdemokratiska sådana.

Men vi kan i vårt material inte hitta några tydliga försök att lyfta fram hur samhällsförändringarna påverkat möjligheterna att exempelvis som förr driva en politik för full sysselsättning. Eller skildringar av hur Sverige förändras från tillverkningsindustriell verksamhet till service- och tjänstesamhälle. Och hur detta påverkar vad dagens partier kan och inte kan göra.

En hypotes är att Sverigedemokraternas framgångar delvis beror på de ”fantomsmärton”, som Förlorarsverige upplever när samhällsförändringarna berövat politikerna deras påverkansmöjligheter. Kvar finns en bild av att staten och det offentliga kan hjälpa till mycket mer, bara politikerna vill. Kvar finns väljare vars föreställningsvärld antingen inte längre är möjlig, eller i varje fall inte delas av politikerna.

Om detta diskuterats i medierna har vi i så fall missat detta i vår undersökning.

5. Är det medierna som släppt fram Sverigedemokraterna?

En fråga som kommit upp i efterdiskussionen om Sverigedemokraternas framgångar är om det är mediernas agerande som givit dem framgångar. Var exempelvis inte Aftonbladets passning till Jimmie Åkessons artikel om islam som ett hot mot Sverige exakt det partiet behövde för att få rätt utgångspunkt inför valet 2010?

Tankegången bygger på att en partiledare för ett mindre parti inte ska få möjlighet att ventilera sina åsikter eftersom det ger dem framgångar. Dessutom är det tvivelaktigt att i en demokrati ge luft åt ett parti som inte är demokratiskt.

Det är lite som att vilja förbjuda Koranen i syfte att säkra yttrandefriheten.

Dessutom anmäldes Aftonbladet för hets mot folkgrupp. Anmälan gjordes av ett antal privatpersoner, varav en är ordförande i den ideella organisationen Centrum mot rasism (även Islamiska Informationsföreningen anmälde, ingår i Sveriges muslimska råd). Trots att flera ledande jurister menade att artikeln mycket väl kunde konstitueras brott valde justitiekanslern att inte inleda förundersökning. JK menade att innehållet i artikeln utan tvekan inte gick över den brottsliga gränsen. ”Man får säga väldigt mycket som är stötande och irriterande och på många sätt illa omtyckt. Det hör till yttrandefriheten” sa Göran Lambertz.

En reflektion är att om artikeln skulle ha fällts hade det antagligen kunnat användas som exempel på att hotet mot demokratin lika mycket kommer från Sverigedemokraternas fiender som från SD själva.

6. Allt fast förflyktigas?

Ett av Karl Marx mest kända citat är:

"Allt [fast och beständigt] förflyktigas, allt heligt profaneras, och människorna tvingas till sist att betrakta sin levnadsställning och sina ömsesidiga förbindelser med nyktra ögon."

Och ett annat citat av Marx är:

"Den fortgående omvälvningen i produktionen, det oavbrutna skakandet av alla samhällsliga förhållanden, den eviga osäkerheten och rörelsen kännetecknar bourgeoisins epok gentemot alla andra. Alla fasta inrotade förhållanden och dem åtföljande gamla ärevördiga föreställningar och åskådningar upplöses, alla nybildade föråldras innan de hinner bli förbenade."

Vi befinner oss således i en ständig upplösningsprocess. Och det har beskrivits som att vi nu står i pointillismens tidevarv, en övergång som liknar den som ägde rum på 1800-talet när kretsloppet övergavs som ledande tankefigur i människors vardagsförståelse. Då fick vi i stället för kretsloppet ett linjärt tänkande, vi lärde oss tolka världen i "diagram" och "kurvor".

Och nu, när fragmentisering, normupplösning, individualisering och kraftigt försvagade gemensamma berättelser slår igenom, får vi anpassa oss till "pointillismens tidevarv". Det innebär att vi i stället för en sammanhållen ramförståelse, sammanfattad i BNP-kurvor och inflationsanalyser, tolkar händelseförloppet mer som ett staplande av episoder utan fasta ramar av geografi eller tid. Allt flyter, vi lever i ett "Liquid Society", tillvaron saknar riktning och därmed en fast mening.

I det läget är det inte konstigt om det uppkommer politiska rörelser som vill skruva tillbaka till ett läge där vi har ett gravitationscentrum, en mittpunkt, något vi kan lita på.

Men varför just SD? Är det inte möjligt för andra politiska rörelser att axla denna mantel?

Frågan är då vilka traditioner som är värda att försvara, och vilka vi kan se förändringar av. Hur ska vi ha det med helger? Skolavslutningar i kyrkan? Hur ska vi förstå "kristendomens särställning", som ett historiskt faktum eller som ett nödvändigt instrument för framtiden? Och ställt på sin spets, ska den som kommer till Sverige lära sig svenska? Vore det inte bättre att lära sig engelska ordentligt?

Frågan är om medierna kan hjälpa oss i den diskussionen? Eller om detta lika mycket handlar om att faktiskt förstå att medierna inte är ett instrument för den som vill förstå vad som händer, utan får ses som ett stundtals underhållande bakgrundsbrus?

Den samhällsintresserade medborgaren kanske ibland har anledning att beklaga mediernas ytlighet. Men i fallet SD har detta i så fall grovt kompenseras med en ymnig flora av böcker och pamfletter som diskuterar Sverigedemokraterna, rasism och främlingsfientlighet, samt också det multikulturella samhällets möjligheter och utmaningar.

7. Gör medierna oss klokare?

En grundfråga som denna studie berör är självfallet: "Har medierna bidragit till att göra oss klokare?" Det ställer därmed också frågan om medierna ska betraktas som huvudkrympare eller som ett positivt bidrag i ett kunskapssamhälle. Är det till och med så, att det politiska etablissemanget i Sverige inte har tagit i de svåra och intressanta frågorna om hur det politiska landskapet förändras?

Rent allmänt kan vi säga att valrörelsen i de medier vi studerat är publikdemokratins mittfåra. Det som diskuterats här är också det som varit aktuellt i övriga ledande medier. Den som läser DN, SvD, Aftonbladet, Expressen och i viss mån lokalbladet UNT, får också en tydlig bild av vad som hänt i etermedierna och övriga medier.

Det blir varken bättre eller sämre än så här.

Men det är därmed också tydligt att den som vill ha djupare förståelse för vad som rör sig i tiden är hänvisad till andra kunskapskällor. Det innebär att böcker och längre essäer är oersättliga för den som vill ha en upplyst förståelse.

Medierna är en del av upplevelseindustrin. De skildrar verkligheten ur ett spänningsperspektiv. Det är ingen större skillnad på en valrörelse och en VM-turnering.

Samtidigt har denna studie försökt visa att journalisterna inte helt låter sig dras med i den mediala gatuteaterns krav på dramaturgisk charader. Det finns ett ansvarstagande för vad som kan hända i en publikdemokrati om den mediala rapporteringen helt släpper tyglarna.

Vi tror oss således kunna slå fast att mediernas längtan efter ständigt fräscha nyhetsvinklar inte är utan ansvarstagande. Men samtidigt är vi en smula skeptiska till om detta mediala samhällsansvar verkligen har varit bra. Återhållsamheten har gjort att vi fått en märklig diskussion om huruvida det i ett demokratiskt samhälle är lämpligt "att ta debatten".

Som vi försökt hävda är det just detta som är poängen med ett öppet samhälle. Att även den som har fel ska få artikulera sina ståndpunkter – på det att det som är rätt och riktigt blir mer grundmurat, och de som försvarar rimliga uppfattningar hålls pigga och alerta.

Egentligen skulle det kunna sammanfattas i att ett vitalt öppet samhälle behöver sådana som Sverigedemokraterna för att inte falla tillbaka i letargi. Vi har nu fått en utmaning. Vi har sett att vi har begränsad nytta av medierna, men att de trots allt stundtals försöker skärpa sig.

Genom att bli allt viktigare för det politiska samtalet har medierna fått få bära allt större ansvar för hur makten används. Därmed skärps den målkonflikt som medierna har att hantera, i det här fallet att en rapportering om SD på en gång måste vara journalistisk och politiskt korrekt.

Målkonflikter är något som alla makthavare tvingas leva med. Hur de än gör blir det fel, men av olika skäl. Politik kan faktiskt sägas handla om just detta: hur göra mer rätt än fel i det långa loppet.

Vi har sett att Sverigedemokraterna hanterades av medierna just på det sätt som makthavare brukar göra när de står inför allvarliga målkonflikter. Medierna rapporterade sakligt valrörelsen på lika villkor – men kampanjade samtidigt politiskt mot ett av valrörelsens partier.

SAMMANFATTNING

Några frågor vi ställde inledningsvis var om medierna försökt tränga bakom schablonerna om Sverigedemokraterna? Eller var det en enkelriktad och förutsägbar rapportering? Var det till och med så att medierna försökte undvika Sverigedemokraterna? Kom deras politiska korrekthet att tränga ut den strukturellt betingade sensationslystnaden hos moderna medier? Såg vi exempel på "drev" eller "moralisk panik"?

Kanske tog medierna den uppenbara lösningen på sin målkonflikt?

Ett resultat är att medierna, trots allt, hanterade sitt uppdrag ganska bra. Vi såg en relativt godtagbar mix av "neutral" rapportering, såväl som försök att tränga bakom kulisserna. Av de cirka 100 artiklar vi studerat fanns alla möjliga inslag.

Vi har inte hittat några tydliga exempel som under den undersökta perioden som skulle behandla SD:s företrädare mer vanvördigt än andra politiker.

Kanske var det så att medierna löste sitt problem med hur SD skulle behandlas genom att ge dem en hyggligt "normal" beskrivning (som kan sägas ha gynnat dem) med att samtidigt leverera hårda bandage i form av en kampanj mot partiet (som kanske missgynnade dem).

Detta var den uppenbara lösningen på den mediala målkonflikten.

När ett parti kliver fram på scenen, och partiet av många uppfattas som otrevligt, kan medierna inte helt ignorera detta. Det går inte att tuga i längden. Det går inte att undvika att "ta debatten".

Utän medierna rapporterar partiets ståndpunkter och förehavanden som alla andra sammanlutningar, alltså *Business as usual*, men kompletterar med att samtidigt på ett exklusivt sätt gemensamt kampanja mot partiet.

Därmed får vi ytterligare ett exempel på hur medierna rör sig från att vara en bakgrundsrapportör till det politiska skeendet till att bli en faktisk medaktör i kampen om väljarna. Och axlar sitt ansvar som den maktavare de faktiskt blivit.

REFERENSER

Andersson, Christoph (2010), *Från gatan in i parlamenten : om extremhögerns väg mot politisk makt*. Stockholm: Norstedts.

Bjereld, Ulf (2009), "Fyra enkla regler för att motverka Sverigedemokraterna". Blogg 20 oktober, <<http://ulfbjereld.blogspot.com/2009/10/enkla-regler-for-att-motverka.html>>.

Caglar, Ekim (2010), "Fel att ge SD utrymme i medier". *Newsmill*, 4 november, <www.newsmill.se/artikel/2009/11/03/fel-att-ge-sd-utrymme-i-medier>.

Ekman, Mikael & Poohl, Daniel (2010), *Ut ur skuggan : en kritisk granskning av Sverigedemokraterna*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hellström, Anders (2010), *Vi är goda : den offentliga debatten om Sverigedemokraterna och deras politik*. Hägersten: Tankekraft.

Larsson, Stieg & Ekman, Mikael (2001), *Sverigedemokraterna : den nationella rörelsen*. Stockholm: Ordfront/Expo.

Lewin, Leif (2009), "Kräv SD på svar om hela politiken". *Svenska Dagbladet*, Brännpunkt, 30 december, <www.svd.se/opinion/brannpunkt/krav-sd-pa-svar-om-hela-politiken_4009073.svd>.

Lodenus, Anna-Lena & Wingborg, Mats (2009), *Slaget om svenskheten : ta debatten med Sverigedemokraterna*. Stockholm: Premiss.

Lodenus, Anna-Lena & Wingborg, Mats (2010), "Gör inte om danska misstag". *Svenska Dagbladet* 21 september, <www.svd.se/opinion/brannpunkt/gor-inte-om-danska-misstag_5368785.svd>.

Mattsson, Pontus (2009), *Sverigedemokraterna in på bara skinnet : reportage*. Stockholm: Natur & Kultur.

Neuding, Paulina & Lundberg, Johan (2010), "Vi efterlyser en debatt om invandringens problem". *Dagens Nyheter*, Debatt, 23 september, <www.dn.se/debatt/vi-efterlyser-en-debatt-om-invandringens-problem-1.1175308>.

Nilsson, Linnea & Schön, Emil (2010), *Fult folk : samtal med sverigedemokratiska väljare*. Stockholm: Karneval.

Orrenius, Niklas (2010), *Jag är inte rabiatt, jag äter pizza : en bok om Sverigedemokraterna*. Stockholm: Mån-pocket.

Oscarsson, Henrik (2009), "Skall VSMPCFPKDM ta debatten med SD?" Blogg, 17 augusti, <www.henrikoscarsson.com/2009_08_01_archive.html>.

Peterson, Tomas, Stigendal, Mikael & Fryklund, Björn (1988), *Skånepartiet : om folkligt missnöje i Malmö*. Lund: Arkiv.

Poohl, Daniel (2010a), "Hur hamnade vi här?" *Dagens Nyheter*, 21 september, <www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/hur-hamnade-vi-har-1.1174540>.

Poohl, Daniel (2010b), "Därför kom Sverigedemokraterna in i riksdagen". *Expo*, 13 oktober (Valanalys), <http://expo.se/2010/48_3364.html>.

Ruin, Olof (2010), "De etablerade partierna bemötte SD på fel sätt". *Dagens Nyheter*, Debatt, 19 september, <www.dn.se/debatt/de-etablerade-partierna-bemotte-sd-pa-fel-satt-1.1173254>.

Rydgren, Jens (2005), *Från skattemissnöje till etnisk nationalism : högerpopulism och parlamentarisk högerextremism i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Schyman, Gudrun (2010), "Lokalpolitikerna måste göra som jag – ta debatten med SD". *Newsmill*, 23 augusti, <www.newsmill.se/artikel/2010/08/23/lokalpolitikerna-m-ste-g-ra-som-jag-ta-debatten-med-sd>.

Sektor3 (2010), "Att påverka eller påverkas av Sverigedemokraterna". Stockholm, <www.sektor3.se/wp-content/uploads/2010/11/Att-paverka-eller-paverkas_FINAL.pdf>.

Slätt, Richard, red (2004), *Sverigedemokraterna från insidan : berättelsen om Sveriges största parti utanför riksdagen*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg/Expo.

Sundström, Lena (2009), *Världens lyckligaste folk : en bok om Danmark*. Stockholm: Leopard.

Sverigedemokraterna (2008), *20 röster om 20 år : Sverigedemokraterna 1988–2008*. Helsingborg: Blåsippan.

Sveriges Radio (2010a), "Strid om mediebilderna av bulgariska bärplockare". 8 augusti, <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2795&artikel=3907067>>.

Sveriges Radio (2010b), "SD:s publicitet ökade kraftigt från förra valet". Stockholm: Ekot, 30 september, <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4056359>>.

Tydén, Mattias (2010), "Tankefel i debatten om Sverigedemokraterna". *Dagens Nyheter*, Debatt, 28 september, <www.dn.se/debatt/tankefel-i-debatten-om-sverigedemokraterna-1.1179132>.

United Minds (2010), "Politisk påverkan och Sverigedemokraterna : analys 20101115". Stockholm, <www.sektor3.se/wp-content/uploads/2010/11/Sektor-3-Resultatredovisning-101114.pdf>.

Uvell, Markus (2010), "Tigandet kring invandringspolitikens problem måste få ett slut". *Newsmill* 20 september, <www.newsmill.se/artikel/2010/09/20/tigandet-kring-invandringspolitikens-problem-m-ste-f-ett-slut>.

Wallenius, Roger (2010), "Bärplockarna tillbaka i Trödje". *Gefle Dagblad*, 23 juli, <<http://gd.se/nyheter/gavle/1.2199971-barplockarna-tillbaka-i-trodje>>.

Widell, Henrik & Schori, Martin (2010), "Mediecheferna: inte vi som ska ta debatten med SD". *Dagens Media*, 20 september, <www.dagensmedia.se/nyheter/print/article2476009.ece>.

Åkesson, Jimmie (2010), "Muslimerna är vårt största utländska hot". *Aftonbladet*, 19 oktober, <www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/politik/article5978707.ab>.

Öhlander, Sofia (2010), "Polisen kritisk till boendes ilska mot bärplockare". *Gefle Dagblad*, 4 augusti, <<http://gd.se/nyheter/gavle/1.2227400-polisen-kritisk-till-boendes-ilska-mot-barplockare>>.

Övriga källor

Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet de två sista veckorna före valet.

Rikligt med artiklar och bloggar på nätet.